

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3.

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Brynet.

Oppskr. av: Stefania Loraas.

(adresse): Døra

Fylke: Nord-Trøndelag

Herad: Døra.

Bygdelag:

Gard: Steinen.

G.nr. 170 Br.nr. 1 og 2.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1.) Stein (ei). - aa hein. A heine. Stein er den almindelige benyttelse paa allelags bryner.
- 2.) Baa de bryner av naturstein og kunststein brukes, men etterhvert blir det mer og mer av kunststein. Naturlig brynestein fins nesten ikke i bygda. Fra Skjækerdalen - mellom Verdal og Ogdal i N-Trøndelag - er hentet endel brynestein. Likesaa fra noen dalbygder i Sør-Trøndelag. For ^{de} den mannsalder siden var det enkelte som hentet hjem brynestein og omsatte. I den seinere tid gaar omsætningen gjennem handelsforeningene.
- 3.) All bruksværktøi slipes paa rund stein aa heines eller paa. Barberkniver slipes sjelden.
- 4.) Noget sikkert om tykning av eggjern, kan ikke siges, men enkelte sagn tyder paa at metoden har vært benyttet ogsaa her for ca. 200 aar siden. Det fortelles saaledes om en mann, som leode her for mer enn 150 aar siden, at da kamerabane hans hadde lurt sig til aa slipe øksen hans paa en rund stein, hogg han den saa fast i stikken at den maatte hugges løs. Han tok da øksen aa hugg den mot en stein, og siden banket han eggen tykk.

2

Noen paalidelig overlevning, som kan tjene
til besvarelse av de forskjellige spørsmål i dette
punkt kan vanskelig skaffes.

5). For saa langt tilbake som ca 150 aar siden
fandtes det nok slipeskeiner, som man slip-
te paa ved aa fere redskapet frem og tilbake;
men naaen paa steinen og fremgangsmaa-
ten kan jeg ikke faa rede paa. Heller ikke
har det vort mulig aa finne noen slik stein.
Slipeskeinerne synes allit aa ha staet ved husene.

6). Ljæen slipes allit paa stein, for den las
ikant. At man forsøkte aa klæa sig uten
slipping paa ljæen, er nok ukjent her.

7). Til ljæen brukes nu almindelig bryner av
stein. Bryner av tre, paa klint, tjæe og sand,
har jeg seet for ca 60 aar siden. De var
aa form som en almindelig steimbryne
og benyttedes paa samme maate.
Andre bryner og andre benævnelser
kjendes ikke.

8). Som almindelig regel las ljæen av
ovret, naar den skal slipes. Ljæen, som er
festet til ovret med vidjer eller lignende,
blir som regel ikke satt av ovret.

Under slipningen holder man eggen
mot seg.

9). Ovret settes mot bakken rett opp med
ljæen pekende rett frem. Venstre haand
holder over bakken paa ljæen, og bryner
strykes vekselvis engang paa hver side langs
eggen paa ljæen.

Skultow benyttes ikke her; men bryner-
gen av disse maa nok foregaa lidt
anderledes.

10). Koppun brynet bliv baant i kalle: „Stokk“
(ein stokk) med aapen o lyd.

Stokken er som regel laget av en olderkobb.
og utboul saa den gir plass for brynet
samt lit vand.

11). Ikke saavidt jeg vet.

12). Stokken fuktes med en rumpe av jern
til beitel eller „Slirreima“ (ei).

Bæres som regel bakpaa.

13). Bryner av naturstein fuktes som regel
med vatten. Av kunststein med olje
eller vatten. Trebryner forekommer ikke nu.

14). Or eller heinor.

15). Bruken av heinor som middel mot ring-
orm var vidt nok igang delvis helt til
begyndelsen av dette aarkundrede. Saavidt
eiendri blev det blandet med usaltet smør
og gnidd inn i huden omkring ringormen.

16). Saavidt vites, ikke.

17). Ja.

18). Nei, ikke det jeg har høit tale om.

19). Tvi! eller Tvi vøle deg!

20). Kan minnes at følgende renne blev sagt:
„Kong Knut, Kjell fut driver korden
med Ljaalen ut.“